

ESŐ

Petar Segedin

Hosszú idő után írok, kedves G...-m. Bocsáss meg. Hallgatásomban semmilyen komoly esemény sem befolyásolt. Egyszerűen: a mélabú, az unalom és a kedvtelenség, amit te jól ismersz. De a fecskékről már írtam neked, s a gyíkokról és a csigákról szintén. Egy idő óta különösképp érdekelnek. Igen, és a szélről is! Csak a holdvilágról nem írtam. Bevallom... de erről talán az utolsó levelemben. Így úgyszólván valamennyi előrelátott dologról szó esett, s bizonyára ez is egyik oka hosszú hallgatásomnak. Pedig eltökéltem már: majd a hallgatásról írok, de akkor megeredt ez az eső, amely annyit locsog és mesél, hogy rá figyelve, saját hallgatásomról megfeledeztem, mert úgy rémlett, hogy hozzám és helyettem beszél. Hogy is írhatnék a hallgatásról? Akkor azonban megjelent ő, az az ember. És íme, most úgy tűnik, hogy néha, róla írva, erről az esőről írok, amely ritkán szünetelve, már csaknem hat napja esik. Ezek a kis szünetek pedig, be kell vallanom, különleges örömeink forrásai. Egyébként minden nedves már itt, s csupán az eső utáni tengerparti séta frissít föl.

És az az ő három napja jelent meg. S nem is a mi, illetve nem a szálló motorcsónakjával érkezett, hanem egyszerű csónakkal. A csatornántúli kisvárosból egy legényember evezett át vele a szállóig. Ez gyakran megesik, ha valaki lekési a motort, vagy ha a mi szép magányunkba akkor is el akarnak jutni, amikor nincs rendes összeköttetés a szállóval. Azt mesélte, hogy eltévedt a városkában, s így lemaradt a motorunkról. Mindezt később tudtam meg. Első két nap még csak nem is láttam, s mert rendszertelenül s legtöbbször a szobámban ebédelek és vacsorázom: a közös étkezéseken sem. Különben is unatkozom azokban a nagy közös éttermekben, akár vannak ott emberek, akár nincsenek. Nem szeretem a zshivajt, s hidd el, az üres asztalorokat sem. Ámde ez az eső mégis arra kényszerített bennünket, hogy szemébe nézzünk egymásnak, s hogy megismerkedjünk. Mindennek mégis elsősorban a kutya az oka, a szállónk kuttyája. Az a kis borzas kuttyus, amely-

nek nincs semmilyen faji ismertetőjele és semmilyen faji vagy jellembeli büszkesége. Emellett nem is szép, nem is őriz semmit, s ezért — úgy látszik — maga is azt tartja, nem érdemel különösebb figyelmet; amikor meg néha gyerekek toppannak be a szálló kertjébe és fontoskodni akar, igazán nem sikerül neki, mert mindjárt az első bátortalan vakkantások után átcsap a hízelgésbe és a szimatolózásba... Ez a jellemvonás rendkívül fontos, és sokat mesélhetnék róla. Milyen emberi tragédia rejtezik itt! Hát meglehet, hogy írok majd még erről is, de ma semmiképp. Látod, máris valami vágy kerített hatalmába, hogy erről a kutyusról írjak. Különben akárhova tekintesz, tragédiát tépsz fel...

De térjünk vissza az esőhöz és őhozzá. Tehát Murko, mert a kutyust így hívták, szolgált közvetlen ürügyül megismerkedésünkhöz. Itt ugyanis csapdát szoktak állítani a nyulaknak. Ostoba és kegyetlen szokás, de így van. Vas alkalmatosság ez, amit a földbe rejtenek, a veteményesbe, ahova rendszerint eljárnak a nyulak, s amikor a szerencsétlen állat belelép, a szörnyű vasállkapocs összecsapódik, présbe szorítja az állatka végtagjait, és mindaddig fogva tartja, nagyon gyakran a lábát is eltörni, amíg a tulajdonos, a vadász, meg nem jelenik. A szerencsétlenül járt megkísérli a szabadulást, de ritkán sikerül neki, s ha éppen sikerül is kitépnie magát, az majdnem mindig végtagjainak egy részébe kerül. De minek is nyújtsam ezt! Tegnapelőtt este a mi Murkónk vonítását és nyüsztését hallottam, és mivel szokatlanul sokáig tartott, felugrottam az ágyamból, így betegen, amilyen már vagyok, kiléptem a szállóból, és futva abba az irányba indultam, ahonnan a kutya nyüsztése hallatszott. A szerencsétlenül járt Murkót az átkozott vaskészülékben találtam, melyet nem tudtam szétnyitni. Hamarosan megjött ő is, s így a nyomorúságos kutyust ketten szabadítottuk meg az átkozott vastól. Mivel valamikor orvostanhallgató volt, Murko megsérült lábát be is pólyázta.

Murko megmentése, az eső, valamint a magány közös érzése hozott össze bennünket, s így akarva, akaratlanul is úgy esett, hogy visszavonultságunkban nemcsak örömmel találkoztunk, hanem éppenséggel keresni kezdtük egymást. Megannyi ürügy adódott erre, de a Murkóról való gondoskodás bizonyult legtermészetesebbnek. A nyomorult kutyust, a szálló személyzetével együtt a lépcső alatti kis raktárban szalmára helyeztük, aztán zsákkal betakargattuk, így a beteg voltaképpen csinos kis fekhelyet kapott, a nagy figyelmesség miatt pedig azt sem tudta, hogy hova legyen az örömtől. Mert gondoskodtunk mi az élelmezéséről, a rendszeres látogatásáról és sebének felülvizsgálásáról is. S mindezt lelkiismeretesen csináltuk, olyan lelkiismeretesen, ahogy csak a munkátlanak tehetik.

Murko másodszori meglátogatása után a verandán ültünk, hallgattuk az esőt, a szelet, és meséltünk. Sok mindent megtudtunk így egymásról. Én róla: hogy tanársegéd egy egyetemen, hogy nő, hogy pár nap múlva meglátogatja a felesége, hogy ideges, hogy nehézségei vannak, inkább pszichikai természetűek, s hogy emiatt tartózkodik itt. Róla ennyit tehát, s ő rólam — úgyszintén... Halkan és egyhangúan beszélt, az ujjaira vagy a messzeségbe révedve, úgyhogy tekintetünk találkozásának legkisebb veszélye nélkül vizsgálhattam. Voltaképpen

ez a tény lebbentette fel előttem, hogy olyan ember ő, aki szökni próbál, de minthogy valójában képtelen a menekülésre, azzal távolodik, hogy nem kíván beszélőtársára nézni. Látszólag a közelembbe férközött, a közelemben kívánt maradni, de íme, mégis szökik... Menekül, tekintetével a messzeségbe vagy az ujjaira révedve. Ah, milyen szomorúnak is érzem, hogy e tekintet elvész az ujjak között. S hogy magamhoz vonzzam, beszédünket mindig Murkóra tereltem:

— Ön úgy véli, hogy a lába beheged? — kérdeztem rátekinve.

— Remélem. Annál is inkább, mert azt hiszem, a csont nem is tört el egészen... Szegény állatnak túlságosan vékonyak a lábai! Dehát ez mentette meg!... Uramistenem, milyen igazságtalanok is vagyunk az állatok iránt... — mondta, s előbb a távolba meredt, ahonnan idesejlett az eső sötét fröcskölése a fenyőkoronákról s a tenger hullámainak zúgása; aztán meg a kis vékony kezére pillantott.

— Azt hallottam, hogy az állatoknak nem forr össze a csontjuk. Így például a lónak...

— Hm... A lónak nem, de a kutyának igen... Neki, mondom, úgy tetszik, nem tört el egészen a csontja.

Elhallgattunk: az eső egyhangú paskolásával és a személyzetnek a szálló belsejéből kiszűrődő neszezésével csönd telepedett körénk.

— És maga nem nős? — kérdezte tőlem váratlanul.

— Nem, nem vagyok... De néha ostobaságnak tartom ezt az életmódot, s azt fontolgatom: hamarosan megnősülök.

— S választottja van-e már?

— Választottam?... Nincs... — feleltem, s eközben különös érzés fogott el. Szomorúság, vagy félelem, vagy talán valamilyen alattomos ingerültség, magam sem tudnám megmondani.

— Hát akkor hogyan akar?...

— Úgy érti, ha nincsen választottam?

— Igen... — És először látom, hogy megpróbál rám tekinteni.

Valószínűleg azt hihette, hogy tréfálok.

— Feltettem magamban, hogy vaktában veszek el valakit! Ha már nősülnie kell az embernek, legjobb, ha mindjárt határoz. Sokáig válogatni — ostobaság... — És ekkor úgy rémlett, hogy elmenekült, valóban elmenekült tőlem a tekintetével.

Tréfának szántam ezt, de magam is úgy éreztem: így is kellene tenni...

Íme, így ismerkedtünk meg.

Most pedig elegendem van az írásból. A szél erősen csapkodja az ablakom. Pusztaság és üresség van bennem. S ez az írás sem segít semmit, mindegy, bennem és körülöttem valami tompa szenvedés. Egész lényemmel hallom, érzem, és egyre inkább rettegek tőle. Mielőbb álomba menekülök, ha lehet.

Murko riadtan fekszik, orrát mancsai közé rejtette, a fájos bal hátsó lábát pedig a hasa alá húzta. A láb néha megremeg: és mi sem elszorítóbb, mint remegő lábát látni, és egészen zavaros, szinte leírhatatlan tekintetét. Ha valaki meglátogatja, nyüszít, amint azonban elhagyják: még erősebben rákezdi. Kutya!... Neki is szüksége van

valakire. Az eső meg elállt, és erős déli szél kerekedett, olyannyira, hogy a felhők alacsonyan úsznak a szállodát és a bennünket övező liget felett. Félek, hogy megint eső lesz.

És ma délután egyedül ültünk a verandán. A szállóban rajtunk kívül már nem volt más vendég. Az utolsó vendégek reggel mentek el. Az igazgató téli tisztítás végett partra akarja emelni a motorcsónakot, s emiatt a várossal való mindennapos összeköttetés és a postaforgalom is megszűnik. Holnaptól kezdve minden másnap egy kis hajócska továbbítja majd a küldeményeket a közeli településig, amely mintegy két kilométerre van a szállónktól.

Én szeretem a szállodának ezt a télre készülő őszi hangulatát. De ő nem. Látom, hogy fél a magánytól, s hogy Murko betegségét arra használja fel, hogy minél közvetlenebb kapcsolatot teremtsen a személyzettel és az igazgatóhelyetttel, azzal a komoly javakorabeli emberrel, aki a maga módján azonnal kiismerte, s most úgyszólván ügyet sem vet rá. Én meg örömmel vagyok együtt vele, csupán attól tartok, be ne jöjjön a szobámba, mert akkor elvesztem. Ezt a menedékhelyet valóban csak magamnak akarom... S képzelj, az a kijelentésem, hogy vaktában nőszülök, megrémítette, s többé nem hagyja békében! Mihelyt találkozzunk, azonnal erre tereli a beszélgetést. Számára a verandán való esti üldögélés igazi üdvösség, s be kell vallanom, az efféle gondolatcserék engem is szórakoztatnak.

Ülünk így este a verandán, mindketten pokrócba burkolózva, figyeljük a sötét láthatár felől ide hallatszó tengerzúgást, ő egyhangúan mesél, aztán én is beszélek, s le nem írhatom neked, milyen csodásan kellemes hangulatok teremődnek itt. Minden őszinteségre késztet bennünket, önmagunkban való vájkálásra, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz, hogy valami különösét találjunk önmagunkban vagy egymásban, és ha azt hisszük, valami ilyesmire akadtunk, akkor azt kikerekítjük és különös figyelemmel és várakozással teregetjük ki egymásnak. Nehéz ennek ellenszegülni. Nekem még csak sikerül is valahogy, de neki, látom, nem, s a kísértésnek nehezen tud ellenállni... Menekül az emberektől, és mégis szüntelenül térdre esik előttük, és meggyón nekik. Valószínű, hogy valami nyomja a lelkét.

— S ha a feleségem éppen azon a napon érkezük a városkába, amikor nincs hajó?...

— Az ilyen esetekre is gondoltak...

— Valószínűleg, de posta nincs mindennap... Mégiscsak kellemetlen két napig várakozni a levélre...

— Ah, én nem is gondolok erre!

— Maga sok postát kap?

— Sokat? Éppen csak hébe-hóba egy-egy levelet. Jobb is ez így. De ki is írna?

— Én is így magam szerettem volna élni... De látja, belegabalyodtam, jobban, mint gondoltam...

Nem tudtam mit felelni, és elhallgattam. A veranda előtt morajló, tátongó, sötét mélység sokkal érzékelhetőbb volt, mint az előbb. Milyen furcsák is ezek az ősök a magányban, éppen az ilyen szállóban! Mihelyt az utolsó vendégek is szedelőzködni kezdenek, mintha csak egy kis katasztrófában élnél. A szél, az eső, az éjszaka magánya és a nap vég-

telensége, úgy rémlik, a legkisebb szoba zugába is behatol, s mindent összenyom, összegyűr, megsemmisít, amit csak ott talál.

— Szóval maga csak úgy egyszerre, vaktából nősül meg?

— Hm... Mért ne? Az ember így vagy úgy, leéli az életét, valamivel ki kell hát töltenie. Végül is nem kell mindent olyan komolyan venni. Iskola, mesterség, munka, házasság, állás, siker, sikertelenség, kirándulás... Végére — mindegy!

— Mindegy!... Igen, de...

Ekkor valamilyen madárhangok hallatszottak. Sirályok?... Különös, épp ilyenkor, a sötétben. És hosszú szünet után megint elkezdte:

— Látja, az este is hallgattam ezeket a madarakat... Egész éjjel egy ilyen madár foglalkoztatott: egy ilyen madár magánya az éjszakában...

— De hisz ön nincs egyedül!

— Nem, nem vagyok egyedül... Néha azonban azokra gondolok, akik csakugyan egyedül vannak... Van egy barátom... Gyakran eszembe jut... És végére maga is!

— És Murko is egyedül van, a madár is, és...

— Igen, éppen őrá gondoltam... — aztán sokáig hallgat, majd ismét rákezd: — Az ember is azért nősül, hogy ne legyen egyedül, és akkor magára marad...

— Igen, s akkor marad leginkább magára... Mert az ember nem is azért nősül, hogy ne legyen egyedül, csak úgy hiszi, csak áltatja magát... A haj nő, a körmök növekednek, s mindez tudunk nélkül, tudatunk közreműködése nélkül történik! Amikor pedig gondolkodni kezd erről az ember, ezer és ezer, legtöbbször ostoba okot, összefüggést talál... — mondtam, csak hogy mondjak valamit, és éreztem: kínzó problémái nem hagynak neki békét, felkavarják, elragadják, de fél kimondani őket.

— S mag azt hiszi, valamilyen emberi viszonyba léphet az asszony-nyal, mint ahogy mondja: állás, házasság, munka... Ha maga tudná, mi az a házasság!... Másképp beszélne akkor... Ha ilyen hányavetiséggel beszélnek erről, mint maga, akkor mindig az ő sorsa jut eszembe, melytől képtelen vagyok szabadulni... Nemcsak mi éljük az életet, de az élet is él bennünket...

Hallgattam, amint mesél, s azonnal megértettem, hogy valahol rá-
tapint az igazságra, sőt igazságától éppenséggel félni kezdtem, de vé-
dekeztem és azt mondtam:

— Legfőbb feladatunk, hogy ne engedjük csak úgy át magunkat az életnek! Az embernek megvan az intelligenciája és a választás lehetősége!

— Csodálatos! Felfedezi, hogy az élet megteremti a saját ellen-
tétét...

— No és?

— Sokan beszélnek így, talán igazuk is van, de... Mindketten rá-
érünk. Akarja, hogy elmeséljem, mi történt velem?

Hallgattam, ő meg beleegyezésnek vette ezt, s már mondta is:

— Gyermekkori barátok vagyunk. Lelki barátok... — Mesébe fo-
gott, s hangja mindjárt átlelkessült, átmelegedett:

— Nem akart nőülni. Azt hajtogatta, hogy az az ember, aki fejlett szenzibilitású és fejlett tudatú: egyedül marad. Csak a naiv ember környékezi meg a másikat... Mégis megtörtént vele. S megeshet ez mindenkivel, nem kell ezen csodálkozni, legkevésbé kérdéseket csinálni és következtetéseket levonni belőle. Azt mondják, hogy szeret, megszeret és boldog lesz az ember, megnyílnak a távlatai. Uramisten, minő ostoba szavak: távlatok... Egyszóval beleszeretett és feleségül vette...

Ah, milyen nehéz is neked, éppen neked megmagyaráznom, kedves G...-m, hogy mennyire kínos is egy ilyen embert hallgatni, egy ilyen embert, akit gyengének, betegesnek ítéltél; milyen nehéz is megmagyaráznom, hogy olyasmiről beszél, ami bizonyára marja, bántja, s közben tőlem is fél, pedig én hallgatom, és önmagától is, mert míg mesél, egyre mélyebben tárja fel magában a kínokat, sőt szemmel láthatólag még a bennünket körülvevő környezettől is retteg.

Fúj a jugo, az eső nem esik, de minden pillanatban megeredhet. A szállóban már minden világosságot vagy majdnem minden világosságot eloltottak. Itt-ott még hallani, hogy a személyzet közül valaki tesz-vesz. S ha valami csörömpölve véletlenül a padlóra zuhan, vagy ha megszólal a csengő, azonnal fölnyűszít Murko is. Szegény Murko, egyedül a sötétben... Bizonyára hallja a mi verandái beszélgetésünket is. Mert ismerősöm szenvedélyesen nekifogott barátja történetének. Nem látom, de hallom a lélegzetvétélet, és a félhomályból előtörő hangját:

— Néha indiszkréciónak tűnik mindez, amit beszélek. Más intimitását teregetem... Ámde a maga bátorsága nógatott erre. Amit tegnap mondott, nem fontos. Ellenkezőleg! Nemhogy lebeszéljem, én csodálom magát, de szükségesnek tartom... Ostobaság! Szükségesnek? És én mégis különös szükségét érzem, hogy elmeséljem azt... Most is látom, hogyan vágott neki az egésznek: elővigyázatosan és naivan... Nem tudom, mint van a nővel, de a férfi megnyílik, úgy hiszem, megnyílik ilyenkor a világnak, mert az ember egy lelakatolt vár... Ilyenkor kinyílik...

— De ember, milyen vár önnek az ember!? — szakítottam félbe.
— Nyomorúságos egy vár...

— Igen, lehet, hogy igaza is van... Csupán az összehasonlítás miatt mondtam... — és ekkor elhallgatott, a hullámok mormolása pedig újra felerősödött. A fenyőkoronákról valami közelebbi és sötétebb zúgás fonódott bele. A szállónk területe meg a komor éj csendjét zárta be. A némaság hosszabbra nyúlt, mintsem gondoltuk. Végtére is, hogy jobban magára terítette pokrócát, folytatta: — Hát látja, vár, vár az ember. Lehet, hogy omladékony, de mégiscsak vár. No de ez nem is fontos; a történetekbe azonban érdemes beletekinteni... Ő Dubrovnikban tartózkodott akkor, a lány pedig Olaszországba ment. Barátom naplót vezetett, és írta a leveleket. Nem költő, s nem is művész ő, de azt a naplót el kellene olvasni, hogy betekintést nyerjünk annak az embernek a naivitásába, aki kitérte várkapuit. Gyakran beszélgettünk akkor. Beszélgettünk?! Mit is mondok! Vele akkor nem is lehetett beszélgetni, monológjai hallgatására voltam ítélve. Azt mesélte, hogy képtelen bizonyos gondolatoknak, asszociációkkal telt naivitásoknak ellenállni. Képtelen, mert valósággal uralják, s az a legostobább az egészben, hogy ez a legjobb benne. Naivítás, sarjadjon csak mindenütt a naivítás,

kiáltozta. Azelőtt még csak fel sem tétéleztem, hogy ilyen gondolatai támadhatnak. És minden a lány köré fonódott fénylő ragyogással, minden a lány sugárzott át díszesen és naivan . . . Micsoda világ! Micsoda levelek! Micsoda elragadtatás! És milyen különös érzés: távol volt tőle, rettentő messze, és mégis minél messzebb volt tőle, annál közelebb érezte magához . . .

Hallgattam ezt a valóban naiv és magával ragadó szófolyamot, és kellemetlenül éreztem és szégyelltem magam. Csodálkoztam, és nem tudtam elhinni, hogy ő, ő engedi át magát előttem ilyen képeknek és gondolatoknak, s valahogy ostobának tűnt. Ezért amikor úgy éreztem, hogy a meséje túlságosan is elnyúlt, félbeszakítottam:

— Tudom, csak hogy ez éppen azokkal esik meg, akik illúziókkal vágnak neki az efféle dolgoknak, én pedig már megmondtam önnek, hogy illúzió nélkül mennék bele valami ilyesmibe, ahogy az ember a napi szükségleteit, a táplálkozást vagy az öltözködést végzi . . .

A szélroham elkapta e szavaimat, mert a verandaajtó hirtelen kinyílt, és a szél olyan dühvel tört ránk, mintha gyorsan és energikusan kellene elintéznie valamit. Hirtelen talpra ugrott, és az ajtóhoz rohant, nagy robajjal becsapta, majd pedig még két székkal megtámasztotta, hogy ki ne nyíljon megint. Mindez jól hallatszott a sötétben. Aztán ismét visszaült a karosszékébe, jól körültekerte magát a pokróccal, és folytatta:

— Nem kétlem, tudom . . . De mégis! Szerintem ugyanis pozitív és negatív illúziók is vannak. Van, aki éppen akkor nyílik meg, amikor azt hiszi, hogy magába zárkózott. Maradhatnak az illúziók is, ha úgy sikerül megteremtenie a kapcsolatot, ahogy elképzelte . . . De ez már csak elmélet, és én most nem szándékozom magával elméletekről vitatkozni.

Elhallgatott, és én föllélegeztem: a fenyőkoronák suhogásával együtt ismét fölhangzott a tenger moraja. Aztán ő is megszólalt megint, de némi rezignáltsággal.

— Zágrábban találkoztak újra. Fölszabadultabban jött vissza a lány Olaszországból, de valahogy több belátással is. Sok okból kifolyólag . . . Elhatározták, hogy egybekelnek, mondom, elhatározták . . . Most is emlékszem, hogyan beszélt erről. Egyetérték magával: banálisán és ostobán. Egyes életformáktól valóban elbutul az ember . . .

— Megfelelő szó, megfelelő helyen! — mondtam, és hangosan felkacagtam.

Murko nyüsztve válaszolt rejtekhelyéről. Ő elhallgatott egy pillanatra, aztán meg folytatta:

— Igen, igen, igaz van magának, de mégis . . . Buta az ember és . . . Az élet annyi lehetőséget kínál, hogy az ember nem tud ellentálni . . . — Itt egyszerre abbahagyta, és felém fordult: — S tudja maga, hogy szerintem az életben a bölcsességnél is bölcsőbb a butaság . . . Mi nem tudjuk mindig megítélni, hogy mi a bölcs s mi a butaság. Mert az ember se magát, se a világot nem ismeri. Ismerni! . . . Ah!

Hallgattam, s ügyekezete így elapadt. Ekkor csakugyan szeles sötétség fogott körül bennünket . . . Úgy látszott: elbátortalanodott, és elhatározta, hogy abbahagyja a beszélgetést. Valahogy sajnálkoztam rajta,

s azért magam is fejtegetni kezdtem gondolataimat. Milyen suta körülmény:

— Meglehet, hogy igaza van! Okos, ostoba, alkalmas, alkalmatlan.

Ő azonnal ráfelelt, mintha csak az alkalomra várt volna:

— Kívülről s fölényesen szemlélve, mindez persze banális, de beszélni csak tapasztalatok alapján lehet... Meggyőződésem, ha mindjárt csak úgy, valami sorsdöntő kötelességből lépne is házasságra, magának se lenne mindegy, ha a maga kiszemeltje, hogy ne mondjam, választottja, egyszer ezt mondaná... — és megint elhallgatott, de nem sokáig. Egészen más hangon ekképp folytatta: — Elvezetett engem a Száva partjára, leült, én is mellé, és mesélni kezdett: »Íme, itt, ezen a helyen, egyszerű, nagyon egyszerű szavakat mondott! Fölöttébb egyszerű szavakat!... Szavakat... Istenem, pusztá szavakat!...« Így mondta: »Csupán szavakat, szavak, hangok halmazát, így: Pe-ro-ggiben-ta-lál-tam-egy-em-bert-a-ki-vel-ki-él-tem-ma-gam... Szűk-ségem-volt-ne-kem-erre!« Így!...

— De hát mi mást is várhatott egy lánytól, aki egyedül ment Olaszországba... Egészen természetes!...

— Hát nem? Egészen természetes! — kiáltott fel váratlanul, és nekem úgy tetszett, hogy valami megpattant a torkában. — Teljesen egyetértek magával. Egy lány egyedül Olaszországban... *Micsoda naivság!*... Hogyan is lehetne mást képzelni, mondjuk, Olaszországban? ... *És a naivítás is, amely boldogsággal terjed a testben?*... Természetes, én is úgy vélem, természetes!... *De ez azt jelenti, hogy a legnagyobb értékek csupán a család járulékai!*... És látja, ő másféle ember volt, nem ilyen, mint én. Nem arról van szó, hogy mindezt nem találta természetesnek, de ez a maga „természetese” mégsem boríthatta el egész lényét...

Ekkor lépések hallatszottak mögöttük, a verandára az éjjeliőr baktatott föl. Bizonyára unalmas volt neki egyedül, és hogy valamilyen ürüggyel hozzánk csatlakozhasson, azt mondta:

— Úgy látszik... Jó estét! Úgy látszik, hogy Murko gyógyul...

Beszélgésünket ezzel félbeszakította. Az igazat megvallva, örültem is, hogy így történt. Amit hallottam ugyanis, annyira banálisnak és közönségesnek tűnt nekem, hogy szinte jólesett az őr okvetlenkedése. Hamarosan a szobáinkba indultunk, ő meg, mellettem lépkedve a lépcsőkön, megígérte, hogy az „ügyet” holnap folytatja... Különös egy ember! De üres szállónkban megesik ilyesmi. Mennyivel jobb lett volna, gondoltam, ha kártyázunk. Az vigasztal csak, hogy a szél erősebben fúj, s hogy csodálatosképpen mégsem fájnak már a lábaim.

Ügyszólván ma is egész nap a „száraz jugo” fújt — ahogy itt ezt a szelet nevezik, mert nem hoz esőt. Különös érzést ébreszt bennem ez a szél; mondhatnám, hogy a végtelen valamiféle romantikus érzését. Ő meg rábeszél, hogy sétáljunk egyet. A fájós lábam ezt alig-alig engedte, de e végtelenség romantikus érzése miatt mégis beleegyeztem. Mindjárt ebéd után elindultunk a part menti szűk ösvényen. Valóban, milyen szép is ez a táj! Az út a tenger mellett halad; most a fenyves, most a szőlők mellett, most meg megint az olajfaligeten át, de mindenütt

veled van a tenger, a morajlása, az ólomszürke kéksége. És az ismerősöm is érdekes embernek mutatkozott: különösen a hangokra volt érzékeny, akár egy muzsikus. Menet közben meg-megállt, hogy a tenger, aombok, a fatörzsek és a bokrok hangjainak árnyalatai különbségére mint valami óriási zenekar összetevőire figyelmeztessen, s néhányszor valóban egy hatalmas szimfónia atmoszférájába vezetett. Elnéztem ekkor, és nem tudtam szabadulni attól a benyomástól, hogy mégiscsak különös ember. Volt abban valami élő, valami autentikus, ahogy átlátszó kezével a hullámoknak most a közvetlen közelünkben felhangzó zúgására figyelmeztetett, majd a távoli morajra, végül aombok susogására. És akkor úgy éreztem, hogy tegnap este nagyon is igazságtalan voltam hozzá. Miért is nem muzsikus?

Így mendegéltünk egészen a közeli falucskáig. S meg-megállt itt is, hogy az emberek és az állatok hangjára hívja fel a figyelmet. Ekkor sajátos világossággal ragyogott fel előttem minden. Visszatérőben a szálló felé már rendkívül elégedett voltam, hogy egy ilyen emberre akadtam. Gondolom, ő is észrevette ezt, mert valahogy felszabadultabban viselkedett. És többé nem menekült; ellenkezőleg, közeledett hozzám, bár mégiscsak úgy, mint aki rettenetű messzeségről jön, de végül mégse tud megérkezni. Jön, de sohasem érkezik...

Elfogott bennünket az eső is. Szinte észrevétlenül köszöntött ránk. Beszélgetés közben észre sem vettük, hogy követ és elér bennünket; csak amikor már komolyabban kezdett esni, ő akkor állt meg, és javasolta, hogy míg alábbhagy, húzódjunk fedél alá. Én tudtam, hogy olyan természetű eső ez, amely ha megered, aligha hagyja abba, de mégis beleegyeztem. Így legelőbb is egy nagy fenyőfa alá bújunk, de amikor ott is ázni kezdtünk, azt mondta, elvezet ide a közelbe, egy tengerpartí kőből rakott kalyibába, melyet a halászok csónakjaik átteleltetésére használnak. Csaknem szépen épített házikó volt ez, elülső, tengerre néző részével egészen nyitott, hogy a vízből kiemelt csónakokat közvetlenül alája vonszolhassák. Főlborítva és a fal felé fordítva már volt is benne egy öreg csónak. Leültünk a fadarabokra, amelyek a csónak kiemelésére szolgáltak; s arccal a tenger felé, nekidőlünk az öreg ladi-k oldalának. Kellemes volt; de ez az érzés tulajdonképpen abból a homályos félelemből eredt, amely a magányban az ilyen sűrű záportól elzárt embereket keríti hatalmába. A mindent körülfogó zuhogó eső elől mintha a tenger zúgása és moraja is visszahúzódná. Sokáig hallgattunk, nézelődtünk, hangtalanul mosolyogtunk, s közben újra meg újra a hozzánk érkező és felettünk elvonuló zsongás gazdag árnyalataira figyeltünk... Ám ez nem tartott sokáig, ő elkomorult:

— Tudja — mondta suttogva —, sehogy se megy a fejembe az az elhatározása, hogy csak úgy, csupán a szokás kedvéért nősz meg...

Úgy tetszett, maga is észrevette, hogy szavainak értelme nincs összhangban az esőzuhogással és a tenger morajlásával, mert rám se pillantva, elhallgatott. Egy ideig én is hallgattam, bár szinte kísértett az a gondolat, hogy ebbe az esőcsobogásba, ebbe az esőbe magam is belevessek néhány bántó szót. Akkor ezt mondtam:

— Hm... Hát nem muszáj mindent komolyan venni, amit mond az ember... Társaságban sokszor csak azért mondanak valamit, hogy beszéljenek...

Rám nézett, láttam, hogy nem tetszenek neki szavaim, ezért mindjárt folytattam is:

— Lehet, hogy nem is nősülök úgy . . .

— Olvastam valahol egy novellát, melynek, úgy hiszem, *Félelem* volt a címe. Igen, valóban *Félelem* . . . — mondta azzal a hévvel, amelyet tegnap este ismertem meg a szálló verandáján, és úgy tetszett, már meg is feledkezett az esőről. — Az a történet rendkívül tetszett nekem. És tudja, miért? Mert világosan kifejezte az emberi lények összetalálkozásának lehetetlenségét; vagyis azt, hogy az emberek különböző irányokból csak jönnek-mennek, különböző sorsokkal közelednek egymáshoz, és ha találkoznak is, minden tettükkel félelmet ébresztenek egymásban . . .

Egészen beleilleszkedett az eső és a víz csobogásába, gondoltam, és azt feleltem:

— Nem emlékszem erre a novellára . . .

— Nem is fontos, csupán az összehasonlítás kedvéért . . . Csaknem mindnyájan ilyenek vagyunk . . . Lám, mi ketten is. Talán barátok lehetnénk, és itt van, e pillanatban megérintett a félelem, és többé nem fog elhagyni. Abban a pillanatban, amikor azt mondta, hogy a társalgás minden szavát nem kell komolyan venni . . . Mennyire, valóban, mennyire szörnyű is ez! Mindnyájan elkerüljük egymást . . . Maga például mennyire nem akarta megérteni azt, amit a barátomról meséltem . . .

Elhallgatott, én meg tekintetemmel követtem, mint a vizet, amely a lábunkhoz lopózott, s neszezésével egyre közelebb hozta hozzám. Aztán bizonytalanul megszólalt:

— Elkülönülés . . . Borzongás és menekülés is ez! Azt pedig tegnap este . . . Érthető, maga fel sem foghatta . . . S végtére is nemcsak arról van szó, vagy legalábbis nemcsak azon múlik, hogy a lány valamilyen emberrel volt. Mert egybekeltek ők, mindjárt a lány szavai után. Túl-tette ő magát mindenben, mint ahogy maga szerint természetes is, de más valami történt az emberrel . . . A kérdéses pedig mindig az ember . . .

Szavait nem tudtam többé megkülönböztetni az eső záporozásától. S bármennyire is naivnak látszott, amikor mintegy magában vizsgáltam a szót, amint beleolvadt az esőnek a tornácon, a tengerben és a tetőkön való surrogásába, egyre közelebbivé és közvetlenebbé vált.

— Látja, meg se tudta többé közelíteni a lányt, hogy ne . . . Hogy is mondjam? . . .

— Nincs az az érzése, hogy egészen eltűnt alólunk a föld, s hogy ebben a suhogásban minden holmi lebegéssé változik?

— Maga nem hallgat engem?

— Éppen ellenkezőleg, ellenkezőleg, ebben a csörgedezésben hallgatom a legvalóságosabban, és ő, az ön barátja, olyan jelenvaló nekem, mint ez a mormolás, amely körülfog bennünket . . . Hát ön nem érzi ezt?

Hallgatott és nézett, mintha csak ellenőrizné, hogy tréfálok-e. Anélkül hogy ránéztem volna, megérintettem a kezemmel és azt mondtam:

— Meséljen, meséljen . . .

— Valóban minden vízenyőssé válik, s úgy látszik, mi is susogássá változunk... És lám, az ember az egyik kis meséből a másikba csap. Víz... Különös, látja, de egy éjjel a lány bevallotta neki a történeteket a folyónál... S a láthatáron tavaszi viharok mutatkoztak...

— Persze semmi sem lehet a vihar díszlete nélkül! Igazi Shakespeare!

— Nem hallotta vagy nem akarta hallani. Folytatta:

— Mellette a sötét folyó és a lány szavai...

Ismét elhallgatott, az eső pedig még erősebben suhogott a kalyiba pitvarában, egészen szürkére festette a tengert, s minden más hangot elfojtott. Egymaga uralkodott mindenben. Hallgattunk mindketten, és nekem úgy tetszett, hogy nem kívánja tovább folytatni a mesét, de a végtelen suhogásban annyira szükségét éreztem az emberi hangnak, hogy újra megérintettem és azt mondtam:

— Meséljen, meséljen...

— Ah, maga mindent úgy hallgat, mint a susogást... És ő soha többé nem lehetett mellette, hogy a lány ne mondja, ne mesélje, hogyan történt az egész, hogyan ismerkedett meg azzal az emberrel... És többé nem lehetett vele e nélkül a mese nélkül! Viszonyuk másból sem áll, csak ebből. A lány leírja a várost, a kávéházat, az utcákat, a házakat, a lépcsőket, szobákat, képeket, meséli a mozdulatait, szavait, ő meg keresgél, kutatgat a legkisebb részletek után... És ez az egyetlen módja, hogy közvetlen kapcsolatban legyen vele... Nézi, amikor mesél neki, de csupán azzal az emberrel való viszonyában látja. Hallgatja minden szavát, örökösen résen van, ügyel minden gesztusára, ám amikor ebbe az örökös ismétlésbe valami új részlet vegyül, mindent föl kell újítani és össze kell hangolni ezzel az új mozzanattal...

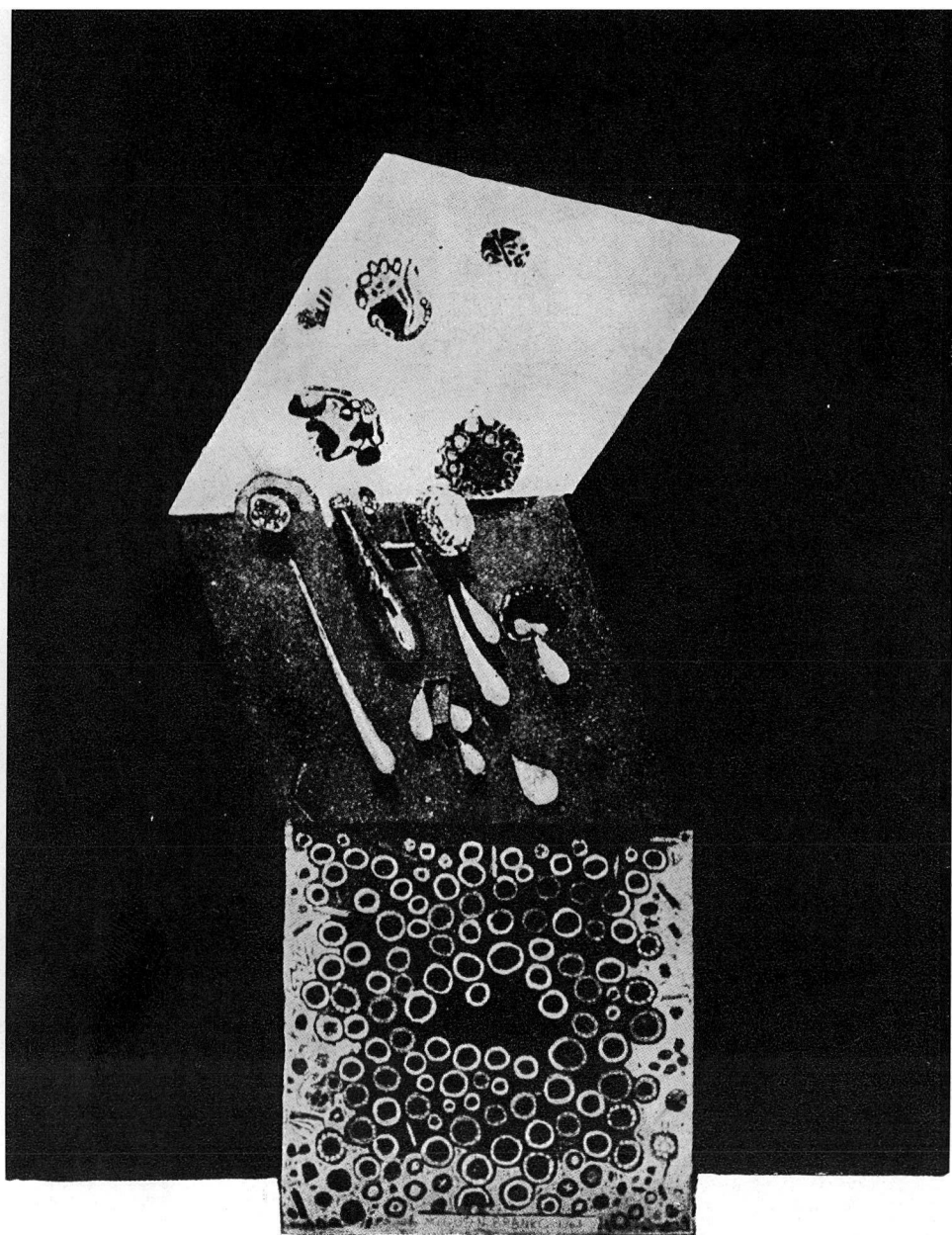
Hallgatom és nézem, mint lesz egyre sötétebb köröttünk, az eső meg sűrűbb; s közben meséje önmagunkba merülésünk mélyén pislákol.

— Az emberek sokfélék... Mindenféle értelmes és értelmetlen dolog megeshet velük. Semmin sem kell csodálkozni az általános csodában.

— Nem is csodálkozom én... Vagy csodálkozom... Már ahogy vesszük, de amikor itt van mellettem és mesél... — Elhallgatott egy pillanatra, majd némi habozás után folytatta: — És ezzel sem ért minden véget. Elhatározta, hogy megismeri, látni akarja azt az embert, aki találkozott egyszer a feleségével, és elorozta tőle... Az asszonynak semmit sem akart erről elmondani, de velem bizalmasan közölte: »Mindent megteszek, hogy láthassam...«

— Azonosul vele?

— Nem mondhatnám! Vagy talán mégis... Arra gondoltam, hogy örökbe akarja fogadni, ki akarja sajátítani, részévé akarja tenni, a sajátjává. Annál is inkább... Részletesen elmondta, mi mindent fog csinálni. Végigmegyek, mondta, azon a szűk utcán és azokon a szűk kölépcsőkön, melyeken az asszonyom is naponta végigment, hogy a lakásába jusson. Ott, az egyik ablakban egy kislány a tejeskávéját itta, akivel minden reggel egymásra tekingettek és némán elbeszélgettek. Hogy mit gondoltak?... És így itta ő is a kávé az ablakban... Elmegyek a kávéház előtti teraszra, ahol megismerkedtek. Ah, milyen jól is ismerem én azt a világosságot, azt a napot, azokat a vasasztalokat, s az élénk színű székeket. Tudom, nagyon jól tudom, hogyan csikordulnak,

BRANKO MILJUŠ pietà

ha odébb húzzák őket a kövezeten... Így mesél ő mindent... Tudom, hogyan ülnek először, és hogyan ismerkednek meg, másodszor... Harmadszor pedig találkoznak abban a szűk utcában, ahol a kislány a tejeskávét issza. És úgy mondja az asszony, az volt a döntő. Az a hangulat, melyet az ablakban ülő tejeskávés kislány ébresztett benne! Ah, ez a mese... Ő egy kissé görnyedt, de mindig jól öltözött. Gépkocsijával a kávéház elé hajt. Látom, ahogy tekintetükkel üdvözlik egymást. Ő kiszáll, a teraszra lép és melléül. Kék zakója szivarzsebében selyemzsebkendő. Nézi az asszony kissé csontos kezét, mert voltaképpen ez volt az, amit azonnal észrevett és ami alapján megsejtette, hogy milyen is lesz később, ha egy kicsit megöregszik... Csupán két ezüst karkötő díszíti ezt a kezét. És a karkötők hogy táncolnak minden mozdulatra! Mindezt tudom én, és minden pillanatban velem vannak a szavai is: »Nem voltál mellettem, nem! Miért nem? Hol volt a lelked?... Csak nap, Napocska, kávéház, szavak, a szavak rengetege, a mindennapos szavaké és mindennemű szavaké, szemek és mosolyok... Mennyi van ebből az éjszakában, reggel, este, a délutánban! A te lelked pedig sehol és sehol... Ah, leginkább az, hogy kissé görnyedt is volt... Szépen metszett arc, kemény ajak, apró szem, mely a sűrű fekete szemöldök alatt sötétlik, a kissé alattomos tekintet... Valamilyen elragadtatással indul el az ember egy ilyen tárgy felkutatására. Mert tárgy ő... Milyen nyomorúságos is az ember, amikor azt hiszi, hogy alany, valójában pedig...«

A távolból különös dallamú emberi hangok hatoltak el hozzánk. Az eső meg egy kissé alábbhagyott. Az emberek közeledtére félbehagyta mondókáját, amikor pedig elhúztak a kalyiba előtt, csak egy asszony szavai hallatszottak, aki valami nevetségeset mesélt... Mihelyt elhaladtak, megkérdezte:

— Ostobaság, mi? ...

— Ebben a pillanatban semmi sem lehet ostoba! — feleltem.

— Milyen különös is: egyes asszonyokat éppen a nyomorúság vonz... És egy este az az ő megfogta a lány vékony karkötős kezét, és azt mondta: »Cara...«

Az emberi hangok már elvesztek, az eső elállt; úgy látszott, egy másik élet van ébredőben. Felhangzott a tenger és a fakoronák zúgása, s valahogy a nap is világosabb lett. Úgy tetszett, eljárt az idő, s meseje is véget ért. Ránéztem: azt suttogta maga elé: »Cara, cara...« és mozdulatlanul meredt vékony ujjaira.

— S megtalálta? — kérdeztem, hogy feleszméljen.

— Hogyan?

— Azt kérdem, megtalálta?

— Ah, igen, tudom... Nem, nem találta meg. Még el se ment. Beteg lett, és kórházba utalták. Még mindig beteg, és a feleségem látogatja... Beteg, beteg...

— Míntha maga sem lenne közömbös az asszony iránt! — mondtam szinte durván, de ő ezt nem hallotta.

— Neki pedig ma hozzám kellett volna jönnie.

— Kinek? — kérdezem.

Ő zavartan rám néz, és azt feleli:

— Kinek? ... Hát a feleségemnek!

— Igen, igen... Most pedig indulhatnánk! Keresni fognak...

És elindultunk a fölázott, tocsogós úton. Mivel az ösvényt már egészen benőtte a fövény; minden lépésnél a vizes bokrokhoz törleszkedtünk. Csuumvizesen érkeztünk a szállóba.

Most, hogy levelem e részének végére érek, már éjszaka van, kedves G...-m, és mindez, amit írok, már nem is tűnik olyan fontosnak és olyan jelentősnek, mint ott a kőkalyibában, melyet a sűrű őszi eső áztatott. De íme, én elmeséltem neked, te pedig szavaimat vedd úgy, ahogy akarod és tudod.

Ma szép idő van. Előbújt a nap, sőt a verandán egész meleg van. Murko még nem gyógyult meg. A lába megdagadt, s a szálló személyzete aggódik érte. Ő mindenkit megnyugtatott, és azt mondta, hogy a kutya holnaptól kezdve jobban lesz.

Ülünk a verandán, s úgyszólván nem is beszélünk többé a tegnapi estéről! A nap eloszlatta a meghittséget, amit az eső teremtett köztünk, s így ő most még inkább félnéknek látszik. Az az érzésem, hogy a tegnapi esti meséjét szinte röstelli. Még azt a beszélgetést is kerüli, amely a novella nyomán bontakozott ki, s amelyet folytatni akartam. Csakugyan kezdett érdekelni a dolog: az emberi sorsok, amelyek az élet sűrűjében vergődnek! Ha találkozunk, vajon hogyan viselkednek és mi történik: elkerülik-e, segítik-e egymást, vagy pedig arra kényszerülnek, hogy elváljanak... Egyáltalán mi ez a találkozás az emberek között?!

Ő egészen a napon ül, én meg csak fájós lábamat napoztatom, és fölvetem a kérdéseket:

— Engem voltaképpen mindig is megigézett, miként vergődnek el az emberek egymásig, s miként tükröződnek egymásban...

— Igen, igen, tudom, de mindez kívül esik fölfogóképességünkön... — mondja ő csukott szemmel és átengedve magát a napnak.

— De az ön meséje is erről szól!

Hallgatott.

— Olyan meggyőzően beszélt róla tegnap este, az esőn, hogy az éjjel sokáig ezen gondolkoztam.

— Igen!? Ez érdekel!

— Úgy találtam ugyanis, hogy a meséjében az, aki valójában sohasem találkozott az ön barátjával, egészen rátalált, sőt bele is költözött...

Felnyitotta a szemét, és szinte elképedve nézett rám.

— De nemcsak ez... hanem sérelmet okozva neki, bele is költözhetett. Sőt közben valamiféle, mondhatnám, visszás dolgokat is felfedeztem a szerelemről és a gyűlöletről...

— Hogyan? — kérdi szemmel látható meghökkenéssel, de mindjárt fölül is kerekedik ezen az állapoton.

— Úgy van. Azt hiszem, hogy a tárgyak iránti szeretet a kívánság egyik formája, a vágyakozásé, a tárgy birtokolása voltaképpen önálló létének tagadása. És mi a gyűlölet, ha nem éppen ez? Az élőlények közötti viszony ugyanez. Nemhiába mondják a kedvesről: ah, milyen édes!... Közvetlenül csak az ízzel jellemzik...

Ő hangosan felnevet:

— Várjon csak, várjon csak, nem egészen rossz, érdemes lenne ezen elgondolkozni!

— Csak ne feledje el, hangsúlyozom, hogy az ember, mint a többi élőlény is, átváltoztatja azt, amit voltaképpen birtokolni akar...

E pillanatban csónak tűnt fel a tengeren, a veranda előtt. Egy evezős valamilyen hölgyet hozott. Őt egyszerre nem érdekelte a beszélgetés, rácsodálkozott a csónakra, és hirtelen fölugrott:

— Ő az! Engem meg senki nem értesített... — s a verandaajtónál termett, kitérte, kezével integetni kezdett és kiáltozott. A hölgy is visszaintett néhányszor.

Már a személyzet is észrevette a csónakot, és az igazgatóhelyettes meg egy gyerek gyorsan elhúzott mellettem a szálló kikötője felé. Kisvártatva két csomaggal feltűnt a gyerek, s mindjárt utána az igazgatóhelyettes és ismerősöm között a hölgy. Kissé vékonyka volt, de szép, bár valahogy szabálytalanul szép: ezt mindjárt észre lehetett venni. Nagyon idegesen tekingetett maga köré, és bal kezével néha megérintette a férfi vállát, feltehetőleg azért, hogy arra figyelmeztesse, ne siesen olyan nagyon. Az igazgatóhelyettes magyarázott valamit a szobákról, de a hölgy éppen hogy csak hallgatta. Ebben az egész kis izgatottságban érződött valami a turista évad élénkségéből, de mindjárt látni lehetett, hogy az esemény neveltségessé és szomorúvá válik. Hozzám vezetett és bemutatta a hölgyet, az igazgatóhelyettes pedig visszakiáltva máris eltűnt:

— Legjobb, ha egymás mellett levő szobában lesznek. Az erkély gyönyörű!...

— Örvendek — mondtam elfogadva az asszony sovány kezét. — Ön is e pusztaság mellett döntött... Bátorság kell ehhez!

— Hogyan?! Én meg úgy gondolom, valósággal a paradicsomba érkeztem... Nézze csak, milyen gyönyörű! — hordozta körül a tekintetét, hogy a szép napra figyelmeztessen.

— Képzeld, azonnal látni akarja Murkót. Írtam neki róla...

És legelőször is Murkóhoz indultak. A kutya ezúttal is, igaz kissé halkabban, de fájdalmasan nyüszített a lépcsők alatt. Aztán felmentek a lépcsőkön. Úgy tetszett, hogy elzárt kis világukban mindennek különös jelentősége van. Valóban, mintha csak a nyár lehelete szállt volna tova... Én meg egyedül maradván átengedtem magam a feltörő mélabúnak. Az ember mindjárt megirigyli mások boldogságát...

Egyedül voltam, kedves G...-m, így: fejjel az árnyékban, többi testrézzemmel a napon, és arra gondoltam megint, hogyan is találkozzunk, ismerkedünk mi emberek, egymást vizsgálgatva. No de ez csak véletlen gondolatársítás volt; azonnal a kék tenger tukmálta rám magát, a szürkészöld szigetek és a felhők füzére ott a láthatáron. Játék ez, s rendszerint magányosságomban tör rám. A szálló nagyterméből kiszűrő hangok megsejtették, hogy az asszony elhatározta: még ma, de legkésőbb holnap az állatorvoshoz viszi Murkót.

Magamra maradtam, de ehhez már hozzászórtam, úgyhogy nem is esik annyira nehezemre. Ő a feleségével együtt azért mégiscsak élt bennem, és én nem szüntem meg iránta érdeklődni. Érdeklődni?...

Lehet, hogy nem is ez a helyes kifejezés, jobb azt mondani: rám kényyszerítették magukat ezekben a helyzetekben . . .

A mellettem levő szobában, a nagy, szép erkélyű szobában telepedtek meg, amely a tengerre néz. Alattuk a tenger. Nekem is felajánlották ezt a szobát, de elutasítottam, mert drágálltam. Az erkély meg különben sem kellett, ha már az egész veranda az enyém volt.

Délután egyedül indultam sétára, és alkonyatkor értem haza. Egyedül vacsoráztam és kiültem a verandára. Sokáig elüldögéltem, de őket nem vártam meg. Azt mondták, elmentek a faluba, és még nem jöttek vissza. Tíz óra volt, amikor visszavonultam. Errefelé ez már későnek számít . . . és szokás szerint ezt a levelet írtam neked. Akkor lefeküdtem, s már félálomban hallottam, hogy megérkeztek, de ennek nem tulajdonítottam semmilyen különösebb jelentőséget. Aztán elaludtam. Éjjel rendszerint kétszer vagy háromszor is felébredek, az ablakot félig kinyitom, ha szép az idő. Az erkélyük az ablakom mellett van, s így nem tudom, magamtól vagy pedig beszélgetésükre ébredtem-e fel. Lassan és fokozatosan tértem magamhoz, azzal az érzéssel, hogy éppen a beszélgetésük ébreszt és vezet be egy előttem már ismert világba. Még sötét volt, és amikor egészen kinyitottam a szemem, ablakomon át gyér világosság szüremlett hozzám, s vele a tenger moraja és a szavaik:

— Dado, Dado, mennyire szeretnék egyszer már csak önmagadnak tudni, csak önmagadnak látni . . .

— Ő is járt itt a kezével?

— Ah, nem tudom, Dado, többé semmit sem tudok . . . Gyere, legyél te, csak te!

— Nem bírok, ő kell hogy legyek, egészen ő, és amikor ő leszek, egészen ő, akkor visszatérek önmagamhoz . . . Itt is volt?

Sírás; a tenger morajába vegyült zokogása világosan hallatszik. És akkor a zokogásból az ő fenyegető suttogása száll föl:

— Kérlek, mondd meg, mondd, mit beszélt, amikor így állt, mint ahogy most én?

Csönd. Csak hullámverés. Leheletnyi szél nélkül. A tenger még a tegnapi jugótól hullámszik.

— Mondd meg! . . . Ah, mily gyönyörű is az a hely, ahová ő is, én is bemegyünk: a térdeid közé, kezek, érintem a hajad, mint ő . . . Hát nem úgy, mint ő? . . .

— Igen . . . — a zokogás pedig halk jajveszékeléssé válik.

— Mit mondott? Mondd meg, mondd! . . .

— *Cara, cara . . .*

— És még valamit, és még valamit mondott . . .

— Én Zeusz vagyok, te meg Danaida . . .

— Az ő nyelvén, az ő nyelvén . . .

— *Io, io sono il Giove e tu sei Danaide, cara . . .*

— *Danaide, cara . . .*

Utána csönd. Csak a tenger. Sokáig csak a tenger hallatszott, én meg elképedve feküdtem az ágyban: szóval ő az, a barátja történetét mesélve valójában a saját sorsát mondta el. Minden találkozásunk, az összes szavai előttem peregték. Hisz tegnap a két ezüst karkötőt is észrevettem az asszony csontos kezén. Ő meg hogy tartotta magát a kőka-

lyibában! . . . Csendesen feküdtem, és nem akartam felhívni magamra a figyelmet. Szerettem volna elaludni, de képtelen voltam rá. Felködlöttek a gondolataim a sorsok találkozásáról, arról, hogyan szeretik és birtokolják egymást az emberek, s hogyan taszítják és kerülik el egymást kölcsönösen. Már derengett. Egy madár zajt csapott, és Murko panaszosan nyüszített. Egyszerre ő is megszólalt megint:

— Elutazom, el kell utaznom, és meg kell találnom . . .

— Dado, te végül is megölsz valakit közülünk . . .

— Valakit közülünk, szóval? . . .

Ismét felhangzott a sírás.

— Ezt az ostoba gondolatot ő mondta ki tegnap, a szomszédom. Igaz, a maga pszichológiai módján . . .

— Menj el tőlem, Dado, vagy hadd, hogy magam menjek . . . — kérte az asszony zokogva.

— És te kit akarsz, hogy megöljek?

Csupán a sírás felelt, amely beleveszett a hullámok zúgásába.

Nem bírtam elviselni, és megköszörültem a torkom. Csönd. Az első esőcseppek megkocogtatták az ablakot. Többé képtelen voltam elszunynyadni. Mihelyt jobban kivilágosodott, felkeltem és sétára indultam. Permetezett az eső, a tenger meg az elhaló hullámokkal neszegett. Látaszott, mint érintik meg a cseppek felszínét. Mivel az eső egyre jobban megeredt, leereszkedtem a kőkalyibához, oda, ahol már hallgattam a meséjét. Leültem és nekidőltem a csónaknak. Valahogy üresen néztem a tengert, és hallgattam az esőt. Mégiscsak ostobaság az az „*il Giove e Danaide . . .*”, jutott eszembe, de nem bírtam nevetni. A világosságban meg az esőben érezni lehetett a napkeltét. Mennyi tisztaság és fényes békesség van itt mindenben. Valami csodás jelenvalósággal érződik mindez. S kedves G . . .-m, ezek azok az órák, amikor magam is együtt tudnék beszélni az esővel, és a tenger színén suhogó cseppekkel. Anynyira egyedül vagyok, hogy többé már nem is úgy érzek, mintha ön-magam volnék, hanem mint ezek a körülöttem levő tárgyak.

De ekkor egészen váratlanul, mint valami látomás, három ép láb-bán ugrálva, csuromvizesen megjelent az ajtóban Murko. Miután lerázta magáról az esőt, minden szó nélkül hozzám jött és a lábamhoz feküdt. Simogattam és nézegettem a lábát. Teljesen átadta magát, s közben kerek szemével úgy vizslatott, mintha valamit csakugyan mondani akarna. De nem mondott semmit, éppúgy, mint ahogy én sem szóltam semmit. A szemébe néztem, én mégis valamit suttozni kezdtem, valami olyasmit, hogy:

— Emberek . . . — de abba is hagytam mindjárt, mert úgy véltem, mindegy, hogy mit beszélek, s ezért azt suttogtam: — Eső, eső, eső . . . Béke, csupa békesség . . . Ooooh, ooooh . . . — És magam sem tudom, hogyan, eszembe ötlött, hogy a zsebemben van egy kenyérdarab, még a tegnap esti vacsoráról. Olykor kenyérdarabkákat hagytam az ablakpárkányon a madaraknak. Kivettem hát és odanyújtottam Murkónak. Ő elvette és lehajtva fejét enni kezdte. Elnéztem, hogyan eszik, s arra gondoltam: olyan nyugodt, mint az eső, mint a lépés, mint én . . . S ekkor éreztem, hogy borzongás fut végig a hátamon.

Ah, kedves G . . .-m, nem tudok én már többé eligazodni, nem!

Szűcs Imre fordítása